

NYKYINEN ASEMA

1. MITÄ TIEDE SANOO.

Noin neljä viisi sataa vuotta sitten alkoivat ihmiset ymmärtää, että silloinen katolinen kirkko oli läpikotaisen puhdistuksen tarpeessa sekä pään että jäsenten puolesta. Meidän päivinämme alkavat ihmiset ymmärtää, että kristillinen kirkko eikä ainoastaan kirkko, vaan koko kristillinen oppi — kaipaa kipeästi perinpohjaista puhdistusta ja uudistusta. Niinkuin tapahtui kuudennellatoista vuosisadalla se reformatsioni, josta protestanttiset kirkot saivat alkunsa, niin odotetaan nyt kahdennellakymmenennellä vuosisadalla tapahtuvaksi uusi reformatsioni, joka herättää eloon Kristuksen opin ja hänen seurakuntansa semmoisina kuin ne olivat kristikunnan alkuaikoina.

Tämän uuden tulevan reformatsionin oireet ovat jo selvästi huomattavissa. Kaikissa maissa vähenee vähenemistään luottamus kirkon auktoritetiin, uskottomuus ja vapaa ajattelu leviää kansojen syviinkin riveihin, ja päivä päivältä kasvaa niiden luku, jotka kääntäen kirkolle selkänsä kysyvät: mikähän Kristuksen oma ja oikea oppi lienee ollut? kuinka paljon on totta, kuinka paljon valhetta nykyisessä kirkonopissa?

Tämmöinen kysely tietysti loukkaa uskovaisia kristityitä. Heidän mielestään ei saata olla puhetta totuudesta ja valheesta kristinuskoon nähden. Kristillinen usko on muka sitä mitä se on: totuutta uskovaisille, hulluutta uskottomille. Mutta onkohan uskovaisilla oikein? Onkohan heillä oikein väittäessään, että „täydellisempää uskoa ei maan päällä saata olla?“

Tarkastakaamme nykyistä asemaa. Tarkastakaamme, missä määrin kirkko ja sen oppi tarvitsevat puhdistusta ja uudistusta.

Kristinuskon normi eli perusohje on protestanttisen kirkonopin mukaan raamattu. Mutta mikä on raamattu?

Vaikka korkeampi raamatunkritiki jo aikoja on koettanut luoda kypsyneempää käsitystä kristinuskon pyhistä alkukirjoista, uskovat yhä vielä useimmat oppimattomat kristityt samalla lailla kuin oikeauskoiset 1600-luvulla, että raamattu on syntynyt jumalallisen inspiratsionin (innoittamisen) kautta niin täydelleen, että jok'ikinen sen sana on tosi. En huoli puhuakkaan katolilaisesta kirkosta, jonka paavi niinkin äskettäin kuin v. 1893 julkaisi ensyklikän „Providentissimus Deus“ pyhän raamatun synnystä, jossa paavillisessa

paimenkirjeessä muun muassa sanotaan: „On tykkänään väärää ja kiellettyä rajottaa inspiratsionia ainoastaan erinäisiin raamatun osiin tai myöntää, että pyhä tekijä olisi erehtynyt . . . sillä yliluonnollisen voiman kautta Hän (pyhä henki) pakotti heitä (tekijöitä) kirjottamaan niin ja oli niin läsnä heissä, että he ensiksikin oikein *ymmärsivät* Hänen käskyjään ja sanojaan ja ainoastaan niitä, toiseksi halusivat uskollisen tarkasti kirjottaa niitä muistiin ja kolmanneksi löysivät niille vastaavat sanat, joten heidän kirjoituksensa ovat erehtymättömän tosia. Muuten ei voisi sanoa, että Hän on raamatun tekijä kokonaan. Sellainen on aina ollut kirkko-isäin vakaumus.“ Mutta eivät protestanttisenkaan kirkon tunnustajat ja lahkot ole omaksuneet oikeata käsitystä raamatun luonteesta. Muistanpa pienen tapahtuman: uskovainen adventisti, joka oli kuullut esitelmän raamatuntutkimuksen tuloksista, tunsu itseään häirityksi uskossaan ja huudahti raamattu kädessä uhaten: „jos yksikään puustavi tässä kirjassa on valetta, niin lyön sillä jumalaa päähän tuomionpäivänä ja sanon: minkä tähden valehtelit meille ihmisraukoille, kun väitit, että tämä kirja oli oma pyhä sanasi?“

Kuitenkin tiedetään ja tunnustetaan, kuten pari vuotta sitten ruotsalainen tuomioprovasti Personne oivallisessa kirjasessaan „Raamatunkritiikki“, että korkeampi arvostelu on opettanut meille, että raamattu, olkoonpa paikottain kuinkakin inspireerattu sisällykseen nähden, ei ole sen kummempi kuin muutkaan tämän maan päällä kirjoitetut kirjat mitä ulkoasuun tulee. Vieläpä on vaikeampi sanoa raamatusta, minkälainen sen muoto alkuaan on ollut, kuin muista kirjallisista tuotteista, sillä emme tunne vanhan emmekä uuden testamentin alkuperäisiä käsikirjoituksia, ainoastaan joukon variantteja eli muunnoksia, käännöksiä ja kopioita, jotka ovat hyvin eriäviä toisistaan tärkeissäkin kohdissa. Nytemmin on tullut mahdottomaksi pitää raamattua pyhänä ja loukkaamattomana kirjana vanhassa merkityksessä, vaikka muuten pitäisimmekin sitä jumalallisesti inspireerattuna. Puustavioirjuus kuuluu ehdottomasti menneihin aikoihin.

Esimerkkinä mainittakoon 1 Joh. 5: 7 seur. Tämä kohta kuuluu meidän päiviimme saakka käytetyssä suomennoksessa n. k. „textus receptus“in mukaan seuraavasti: „Sillä kolme ovat, jotka todistavat taivaassa: Isä, Sana ja Pyhä Henki: ja ne kolme yksi ovat. Ja kolme ovat, jotka todistavat maan päällä: Henki ja vesi ja veri: ja ne kolme yhdessä ovat.“ Näitä lauseita on pidetty raamatun omana todistuksena kolminaisuusopista ja niihin on ollut tapana vedota, kun joku epäilijä on muistuttanut, ettei raamatusta puhuta jumalan kolmiyhteydestä. Mutta nyt onkin tekstikritiikki havainnut, että juuri tuo seitsemäs värsy on — väärä. Sitä ei ole olemassakaan alkuperäisessä tekstissä, jossa koko paikka kuuluu näin: „Sillä kolme on, jotka todistavat: henki, vesi ja veri, ja ne kolme ovat yhtä.“ Mistä on sitten tuo väärä lisäys päässyt pujahtamaan kirkon hyväksymään tekstiin? Tutkijat arvelevat, että se on tapahtunut väärinkäsityksestä. Joku kopioitsija on ensin kirjottanut reunaan selittävän huomautuksen „maan päällä“ ja samalla ajatellen pyhää kolminaisuutta, pistänyt vertaukseksi sanat „kolme on, jotka todistavat taivaassa: isä, sana ja pyhä henki: ja ne kolme ovat yhtä“; ja myöhemmin on joku toinen kopioitsija luullut, että reunaan kirjoitetut sanat kuuluivat tekstiin, vaikka edellinen kopioitsija ne ensin oli unohtanut, ja siinä luulossa toinen sitten sovitti nekin tekstiin. Koko 7 värsy jätettäne pois siitä uudesta raamatunsuomennoksesta, jota paraikaa valmistellaan.

Toinen tärkeä kohta, jossa kirkko ja sen oppi ovat vanhoillisella kannalla, koskee kristinuskon asemaa muihin uskontoihin nähden.

Kristillisen maailmankatsomuksemme pohjasävelenä on usko oman oppimme paremmuuteen muihin uskontomuotoihin verraten, ja vaikka meille opetetaan koulussa, että kristinuskko ei ole ainoa uskonto, että päinvastoin on toisia maailmanuskontoja, joilla on yhtä paljon ja enemmänkin tunnustajia, saamme kumminkin samalla kuulla, että meidän uskomme on ainoa totinen, jumalan ilmottama uskonto, jota vastoin muut ovat jalojen ihmisten laatimia ja sentähden puutteellisia ja kuolemaan tuomittuja. Buddhanusko, hinduismi, taonusko, konfutsen uskonto, islam y. m. ovat kaikki pakanallisia uskontoja, jotka kerran tulevat katoamaan maan päältä samaten kuin niiden edelläkävijät, Kaldean, Assyrian, Egyptin, Kreikanmaan, Meksikon y. m. maiden uskonnot ovat hävinneet, antaakseen sijaa ainoalle totiselle ja voittavalle kirkolle: kristilliselle. Tämän katsantokannan mukaisesti kristillinen kirkko koettaa paljon

innokkaammin kuin pakanalliset sisarensa levitellä pelastavaa oppiaan kaikille niille kansoille, jotka vielä „vaeltavat pimeydessä ja kuolon varjossa.“

Viime vuosisadalla syntyi kuitenkin tieteenhaara, joka otti toimekseen kristinuskon ja muitten uskontojen keskinäisen suhteen tutkimisen. Tunnolle jo oli loukkaavaa uskoa jumalaan, joka vuosituhansien, vieläpä satojen tuhansien vuosien kuluessa antoi kehittyneimpien kaikista luoduistaan tämän maan päällä vaeltava pimeydessä ja tiedottomuudessa aina siihen saakka, kunnes hänen äkkiä juolahti päähän valita pieni kansa, jonka kohdusta piti syntymän koko maailman valo ja vapahtaja. Ja tämä tunto, joka oli totuuden aavistusta, muuttui varmuudeksi, kun vertaileva uskontotiede teki tuon merkillisen huomionsa, ettei se ollut ainoastaan tunnolle loukkaavaa, että jumala olisi valonsa ilmottanut vasta sen jälkeen kun miljonat olivat pimeyteen kuolleet, vaan että se oli sula valhe. Tämä tiede oivalsi, että jos maailmalle annettiin valoa kristinuskon kautta, niin oli sille annettu valoa muissakin uskonnoissa; sillä tämä tiede huomasi, että kristinuskoko ei suinkaan merkitsevästi eronnut edeltäjistään, vaan pääpiirteissään yksinomaan toisti, mitä nämäkin olivat julistaneeet ennen.

Kristinuskon keskusoppi on ihmiskunnan pelastus synnistä ja kuolemasta jumalsyntyisen vapahtajan Jeesuksen Kristuksen kautta. Mutta mitä on sanottava siitä että sama oppi löytyy muissakin uskonnoissa, että sama usko jumalihmisen pelastavaan tehtävään on palanut kaikkien sydämissä, missä vain uskonnon ääni on kuulunut? Hindulainen katsoo hartaudella ylös Krishnaan, maailman vapahtajaan, joka sanoi itsestään, että hän oli „syntymätön, kuolematon henki, kaikkein olentojen herra, koko luonnon haltija, sen luonnon, joka on omani, vaikka minä synnyn oman *mayani* eli hairan luontoni kautta. Se, joka täten tuntee jumalallisen syntyperäni ja toimintani olemuksen, hän ei synny jälleen, oi Arjuna, vaan tulee minun luokseni, kun hän ruumiinsa heittää . . . Ja kaikista *yogeista* pidän minä sitä täydellisimmän tasapainon saavuttajana, joka täynnänsä uskoa minua palvelee ja jonka sisäinen itse lepää minussa.“ Buddhalainen palvelee vapahtajaansa, Gotama Buddhaa, joka Jeesuksen tavalla sanoi itsestään, että hän oli tullut maailmaan julistaakseen totuuden ja pelastaakseen ihmisiä totuuden avulla. Mithra, Persian auringonjumala, Tammuz Babylonissa, Horus Osiris Egyptissä, Quetzalcoatl vanhassa Meksikossa, kaikki ne olivat vapahtajia ja nimitettiin sillä nimellä; useimmat niistä kuolivat maailman syntien edestä, astuivat alas hautaan ja nousivat jälleen ylös kolmantena päivänä.

Niinkuin Jeesus sikisi yliluonnollisella tavalla, niin Krishna ja Buddhakin syntyivät neitsyellisistä äideistä; ja niinkuin Jeesuksen niin piti Buddhankin voittaa monta kiusausta, ennenkuin hän oli kyllin kypsynyt astuakseen ulos ihmisten kesken. Jos menemme vielä kauemmas taakse ajassa, huomaamme egyptiläisessä muinaisuskonnossa, että Horus-Osiriksen äiti oli neitsyt Isis-Neith, että babylonialainen Tammuz oli syntynyt neitsyt Istarista, niinkuin myös meksikolaisen Quetzalcoatlin äiti oli neitsyt Chimalma; kaunein legenda kerrotaan kuitenkin Zoroasterista: hänen äitinsä oli neitsyt ja hän itse sikisi jumalallisen järjen säteestä. Sanottiin myös Platonista, Kreikanmaan viisaasta filosofista, että hänen syntyperänsä oli jumalallinen; hän oli Apollon poika.

Ristiä on aina pidetty puhtaasti kristillisenä symbolina eli vertauskuvana. Mitä sitten on sanottava siitä, että kaikki kansat ovat pitäneet ristiä pyhänä symbolina? Tau-risti ja silmukkaristi oli yleinen Osiriksen vertauskuva Egyptissä; sitä kutsuttiin elämän merkiksi, kannettiin amulettina eli taikakaluna sydämen päällä ja kuvasi ylösnousemusta kuolemasta. Sitä ristiä, jota vanhat viikingit kutsuivat „Torin vasaraksi“, piirrettiin Indiassa vihittyjen vainajien rintaan; Rooman vestalit eli puhtaat neitsyet, jotka vartioivat ikuista tulta, kantoivat ristinmerkkiä rinnallaan; ristiä palvelivat vanhat druidit, babylonialaiset, foinikialaiset y. m. Platon puhuu ihmisestä, joka lepää avaruudessa ristin muotoisena, ja kun Fernando Cortes espanjalaisine joukkoineen astui maalle Meksikossa, tapasi hän suunnattoman suuria kiviristejä yleisesti jumaloituina symboleina ja vielä lisäksi n. k. krusifiksia eli ristiä, johon on naulittu ihminen.

Jumaluusoppi eli teologia on kaikilla kansoilla ollut sama. Samoja oppeja ikuisesta, luovasta jumaluudesta, katoovaisesta maailmasta, ihmiskunnasta, joka viattoman lapsuuden perästä vaipui syntiin ja siten tuli pelastuksen tarpeeseen; samoja oppeja ihmissielun kuolemattomuudesta, maallisen elämän

koetusajasta ja sielun joko autuaallisesta tai tuskallisesta olotilasta kuoleman jälkeen, riippuen sen maallisesta vaelluksesta; samoja oppeja Jumalan kolminaisuudesta ja n. k. pahan yli-inhimillisestä alkuperästä — kaikkia näitä samoja oppeja, joita meillä länsimailla saarnataan kristillisinä oppeina, julistetaan yhtä pyhällä hartaudella toistenkin uskontojen uskonopeissa.

Näin sanoo tiede, ja jos ei kristillinen kirkko ota sitä korviinsa, jääpi se pian seisomaan höllälle pohjalle. Tiede todistaa, ja jos kirkko yhä vain vetoaa sokeaan uskoon, on selvä, että sen aikaa voittaen täytyy hävitä. Jos kirkko yhä vain väittää, että kristinusko on erilainen muista ja etevämpi niistä, että raamattu on ainoa „pyhä“ kirja tämän maan päällä, silloin kirkko pian saa huomata, että se jää yksin korpeen huutamaan.

2. TIEDEMIESTEN JOHTOPÄÄTÖS.

Uskonnot ovat siis aina ja kaikkialla opettaneet samaa!

Minkä luonnollisen johtopäätöksen vertailevan uskontotieteen tutkijat vetivät näistä asianhaaroista? Tietysti sen, että kaikilla uskonnoilla on ollut sama alkuperä, että ne kaikki ovat kasvaneet oksina samasta puusta. Mutta otaksuivatko tiedemiehet, että tämä yhteinen alkuperä oli jumalallista laatua, että jumala niin sanoaksemme monta kertaa oli ilmottanut itsensä historian kulussa? Eivät suinkaan; he päättelivät päinvastoin, ettei mikään uskonto, ei kristinuskokaan, ollut jumalallista alkuperää, vaan että kaikki uskonnot olivat syntyisin ihmiskunnan mielikuvituksesta, sen synnynnäisestä uskonnollisesta tarpeesta ja siveellisestä tunnosta. Kun oppineet tutkijat huomasivat, että sitä päivää, jota kristikunta viettää herransa ja vapahtajansa syntymän muistoksi, että sitä samaa päivää muissakin uskonnoissa pyhitettiin vapahtajien syntymäpäiväksi, niin he älyivät, että tässä oli kysymys ikivanhasta joulujuhlasta, jota vietettiin auringon kunniaksi — aurinko kun talvipäivän tasauspäivänä murtaa pimeyden vallan ja syntyy uudestaan valon levittäjäksi maailmaan. Auringonvalo oli siis maailman vapahtaja, ja tämän kanssa sopusoinnussa tulkitsivat tiedemiehet muitakin uskonnollisia oppeja luonnonilmiöiden kuvannollisiksi esityksiksi. „Joka paikassa maapalloa samat luonnonilmiöt, sama taivas ja samat tähdet, sama aurinko ja sama kuu, sama ukkonen ja sama myrsky, sama syntymä ja sama kuolema herättivät ihmisten ihailua tai kammoa. Eikö siis ollut luonnollista, että ihmiset, ajatellessaan näitä ilmiöitä ja etsiessään niiden syitä, mielikuvituksessaan asettivat haltijan joka luonnonilmiön taa sen toimeenpanijaksi ja herraksi? . . . Kun lapset näkivät isänsä, joka vielä äskettäin oli puhunut, syönyt ja liikkunut niinkuin hekin, makaavan heidän edessään kankeana ja mykkänä ruumiina, eivät he saattaneet uskoa heidän isänsä kuolleen siinä merkinnössä, että hän olisi lakannut olemasta. Eihän tuo ruumis itse teossa ollutkaan heidän isänsä. Hän oli se, joka toimi ruumiissa, joka hengitti, puhui ja liikkui sen avulla, ja hän oli sen hylännyt viimeisen hengenvedon kanssa. Sentähden sanottiinkin, että henki jätti ruumiin ja oleskeli ilmassa, ja kuolemaa kutsuttiin hengen heittämiseksi.“¹⁾ Täten oppineet selittivät tyhjäksi senkin opin, joka aina on ihmiskuntaa lohduttanut, kun sen sydän on jäänyt suremaan kuolleita omaisiaan.

Nämä tosiasiat antavat paljon miettimisen aihetta. Aikamme on epäilykseen ja aineellisuuteen taipuva, ja kun se sai kuulla, että kaikki uskonnot saarnasivat samoja oppeja, kuvastui tämä seikka sen mieleen semmoisena, että kaikki uskonnot saarnasivatkin samoja harhaluuloja. „Emme enää elä uskonnon aikakaudessa“, sanottiin, „taikauskon aika on mennyt; tieteellinen totuudenetsintä on nostanut lippunsa; me olemme kasvaneet pois lastenkamarin tarinoista, nyt on kysymyksessä todellisen elämän vakavuus“. Ja ateisteista jaloimmat lisäsivät: „sopiiko meidän surra ja valittaa, ettemme enää saata uskoa nyt, kun olemme tiedon saavuttaneet? Sopiiko meidän surra, että olemassa-ololta on riistetty sen ikuinen sisältö, kun elämä yhtä kaikki on täynnä tehtäviä ja velvollisuuksia?“

Semmoinen on nykyinen asema. Rikkaat ja oppineet voivat siihen hyvinkin tyytyä. Heille tarjoo nykyinen elämä siksi paljon huvia ja nautintoa, etteivät välitä muusta. He saattavat ivallisesti nauraa niille,

¹⁾ Pekka Ervast, Valoa kohti, siv. 13, 14.

jotka vielä etsivät „jumalaa“. He saattavat pilkaten leikkiä ja tanssia tulivuoren ohkaisella kannella. Mutta he eivät näekään, että heidän allaan on tulivuori. He eivät näe, että kansa jo oivaltaa, etteivät sivistyneet enää usko. He eivät näe, että kansa, jonka elämä on raskautta, kärsimystä ja vaivaa verrattuna heidän elämänleikkiinsä, pyytää päästä osalliseksi heidän iloistaan ja nautinnoistaan. He eivät sitä näe, vaan jatkavat rauhallisesti hyppelyään, ajatellen niinkuin Ludvig XV: vedenpaisumus tulee vasta meidän kuoltuamme.

Elämä ei ole leikin asia eikä uskokaan. Mitä on usko muuta kuin se kuva, joka heijastuu elämästä ihmisen sieluun? Ihminen on semmoinen kuin on hänen uskonsa elämästä. Tässä ei ole puhe huulten tunnustuksesta, vaan sydämen. Huulten tunnustus on sanoja vain, mutta sydämen usko ilmenee teoissa . . . teoissa ihmisten edessä ja omantunnon edessä salaisina ajatuksina.

Kuinka mielellään ihminen kallistaa korvansa viettelyksen kuiskeille! Opeta hänelle sanoilla tai esimerkillä, ettei viettelys olekkaan väärä, ja hän päästää pian valloilleen kaikki intohimonsa. Jos ei ole taivaallista isää, jos ei ole jumalallista oikeutta, jos ei ole mitään muuta kuin tämä näkyväinen ruumis, silloin ei ole mitään pahaakaan. Mutta semmoinen on nykyinen asema, jos tuomitsemme kaikkia uskontoja harhaanvieviksi taikauskoiksi.

Totuus on kuitenkin korkeampi kaikkea muuta. Ihminen rakastaa totuutta, vaikka se on alaston ja kylmäkin; hän rakastaa sitä, vaikka se riistää häneltä kauneimmat toiveensa.

Mikä on totuus tässä asiassa? Onko totuus se, että kaikki uskonnot ovat opettaneet valheita, kertoessaan ihmisille jumalista, enkeleistä, taivaista ja kuolemattomasta sielusta? Vai olemmeko me väärin käsittäneet uskontojen opetuksia?

3. MITÄ USKONNOT OPETTAVAT.

Katsokaamme uskontojen syntyä. Mikä ensiksikin aiheuttaa ja oikeuttaa uskonnon olemassaolon?

Ihminen on järjellinen olento, joka etsii syyt kaikkeen minkä hän näkee ja kokee, tietää ja tuntee. Häntä ympäröivä maailma, luonto ja ihmiskunta, hänen oma elämänsä on hänen arvotustensa ainainen esine. Hän laatii itselleen vastauksen kysymyksiinsä, ja tämä vastaus on hänen maailmankatsomuksensa; hän uskoo siihen, ja hänen maailmankatsomuksestaan muodostuu hänelle uskonto; hänen maailmankatsomuksensa on pääasiallisesti vastaus kysymykseen, kuinka hänen itsensä on eläminen ollaksensa onnellinen tai tullaksensa siksi, ja kun hän uskoo tähän vastaukseensa niin että elää sen jälkeen, on hänen maailmankatsomuksensa elävä uskonto, jonka tuloksena on siveellinen elämä.

Nyt huomaamme selvästi, että jokainen ajatteleva ihminen laatisi itsellensä uskonnon, ellei toinen hänelle semmoista opettaisi; mutta kun otamme huomioon, että ihminen, joskin järjellinen, on hidas ajattelemaan ja mielellään antaa toisen ajatella puolestaan, niin ymmärrämme myös, että jos on tarjona tyydyttävä maailmankatsomus, useimmat ihmiset omistavat sen ja tekevät siitä itselleen uskonnon. Tämä onkin juuri tapahtunut ihmiskunnan historiassa. N. k. uskonnot ovat valmiiksi laadittuja maailmankatsomuksia, joihin muutta mutkitta uskotaan, niin, joihin opetetaan uskomaan. Mitä erityistä on sitten näissä maailmankatsomuksissa, että niitä pidetään niin yleisesti pätevinä ja kaikille kelpaavina? Koko salaisuus on siinä, että niiden julistajat väittävät niitä jumalallisiksi: ne eivät ole ihmisten tekemiä maailmankatsomuksia, vaan jumalan itsensä ilmottamia. Ja semmoinen väitös painaa paljon vaa'assa.

Kuinka lienee? Juuri tästä asiasta tiedemiehet ovat sitä mieltä, ettei se väitös pidäkkään paikkaansa.

Ja kun katsomme uskontojen syntyä, niin huomaamme, että tiedemiehillä on oikein: kaikki uskonnot ovat inhimillistä alkuperää; jokaisen uskonnollisen liikkeen alkuunpanija on ollut ihminen. Mutta

huomaamme jotakin muutakin. Huomaamme, että nämä ihmiset eivät ole olleet aivan jokapäiväisiä kuolevaisia, vaan runsaslahjaisia, suursieluisia olentoja, ja silloin me ymmärrämme, miksi heidän seuraajansa ja oppilaansa ovat pitäneet heitä erityisesti jumalan armottomina ihmisinä ja heidän julistamaansa maailmankatsomusta jumalallisena ja jumalasta lähteneenä.

Nyt voimme palata kysymykseemme: mikä arvo on uskonnoilla? mikä arvo on noilla ilmotetuilla maailmankatsomuksilla?

Ne ovat inhimillistä alkuperää. Jos olisi olemassa vain yksi uskonto, niin sen luotettavuus hupenisi sangen pieneksi; jos olisi olemassa monta uskontoa, joista kukin opettaisi omalla tavalla elämästä, olisi niidenkin luotettavuus sangen vähäinen. Mutta nyt on olemassa monta, eri aikoina, eri paikoissa maapalloa syntyneitä uskonnoiksi muodostuneita maailmankatsomuksia, jotka kaikki pohjalta opettavat samaa ihmiselämästä — eikö tämä seikka ole omiansa enentämään niiden luotettavuutta kymmenkertaisesti? Ja kun vielä otetaan huomioon, että uskontojen perustajat ovat olleet ihmisinä kaikin puolin kehittyneemmät, viisaammat, jalommat kuin heidän ympäristönsä, kuin ylipäänsä kaikki muut ihmiset, — niin eikö sekin puolestaan lisää niille arvoa ja luotettavuutta? Mikä arvo on siis uskonnoilla? Todennäköisyyden.

Kas tässä on mies, joka osaa englanninkieltä, ja minun tekisi mieli oppia sitä kieltä. Minä en sitä osaa enkä siis saata arvostella, osaako tuo mies vai ei. Hän kuitenkin tuntuu vakavalta ja luotettavalta mieheltä, ja minä päätän kun päätänkin mennä hänen oppiinsa. Silloinpa ilmestyy toinen mies, joka myös sanoo osaavansa englantia. Pälkähtää päähäni oivallinen ajatus: lähden tämän toisen miehen luo ja sanon hänelle: „hyvä ystävä, tulkaa minua auttamaan. Luonani on mies, joka ei ymmärrä muuta kuin englantia; en tiedä mitä hän tahtoo. Tulkaa nyt selittämään“. Mies tulee, ja minä kuulen molempain puhuvan keskenään selvästi ja sujuvasti, vaikken heidän puheestaan mitään ymmärrä. Mutta sen ymmärrän, että molemmat taitavat englanninkieltä. Ja nyt menen huoletta jommankumman oppiin.

Samoin on uskontojen laita. Tahdon päästä oikeaan elämän ymmärrykseen ja kysyn neuvoa joltakin uskonnolta. „Minä tiedän totuuden“, vastaa uskonto, „tee niinkuin minä käsken, elä niinkuin minä selitän, ja sinäkin pääset totuuden tietoon“. Tuo kuuluu hyvältä, mutta vähän vielä epäilen: „mistä tiedät, että sinä viet minut totuuteen?“ Silloin katsahdan toiseen uskuntoon, ja se neuvoo minua: „tee näin, elä käskyjeni mukaan, ja sinä pääset totuuden tietoon“ — ja kun tarkastan, huomaan että tämänkin käskyt ovat samat kuin edellisen. „Niinkö“, ajattelen silloin, „taitaapa siinä olla jotakin, koska molemmat neuvovat samalla lailla...“

Mutta nyt nouseekin kysymys siitä, *mitä* uskonnot opettavat. Emmekä tällä kysymyksellämme tarkota niin paljon sitä, mitä uskontojen nykyiset julistajat opettavat, kuin sitä, mitä niiden perustajat ja ensimmäiset tunnustajat ovat opettaneet.

Tapaammekin joka uskonnossa kuoren, johon on kätkeyty sydän. Kuorena ovat n. k. uskonkappaleet, sydämenä uskonnonperustajan oma oppi. Uskonkappaleet ovat osaksi syntyneet opin sydämen ympäri, osaksi ne jo olivat olemassa, kun sydän annettiin. Kaikilla kansoilla on ja on ollut maailmankatsomuksensa, oma tapansa selitellä luonnon- ja elämänilmiöitä; tätä kutsutaan milloin tieteksi, milloin mytologiaksi. Nämä tieteelliset tai mytologiset katsantotavat ovat valmiina ajan tajunnassa, ja kun ilmestyy suuri uskonnonopettaja, täytyy hänen käyttää niitä hyväkseen: muuten häntä ei ymmärrettäisi. Jos meidän päivinämme joku suuri tietäjä rupeaisi puhumaan ukko ylijumalasta, joka ajaa taivaallisilla rattailaan, kun ukkonen jyriisee, niin hän ei herättäisi luottamusta; meidän mielikuvituksemme ei semmoista vaadi; muutamia tuhansia vuosia sitten tuo selitys sitä vastoin oli täysin tyydyttävä, ja uskonnon opettaja saattoi käyttää puheissaan sen tapaisia vertauksia.

Jotta nyt löytäisimme jostakin uskonnosta sen sydämen, täytyy meidän syrjäyttää kaikkinaiset tämmöiset mytologiset ja tieteelliset lisäykset. Mutta kun sen teemme, ja nähtäväksemme paljastuu se kallis helmi, mikä on jokaiseen maailmankatsomukseen kätkeyty, silloin sydämemme riemastuu ja ottaa oppia.

Kolme asiaa suuret uskonnonopettajat meille opettavat, kolme asiaa, joista he kaikki ovat yksimieliset. Ensimmäinen koskee jumalaa, toinen kärsimystä, kolmas luonnon moninaisia olentoja.

a) Jumala.

Jumala on ilo, onni, rakkaus, rauha ja autuus.

Jumala on kaikkialla. Jumala on ihmisessä.

Jumala on järki. Jumala on henki. Jumala on isä.

Jumala elää ihmisen omassatunnossa hyvään, totuuteen ja oikeuteen neuvovana voimana. Jumala on valo ihmisen ymmärryksessä. Jumala on veljesrakkaus ihmisen sydämessä.

Joka ei rakasta, jonka sydämessä ei asu rauha ja ilo, joka ei noudata omantuntonsa ääntä, joka ei pyri järjen kirkkaaseen ymmärtämiseen, hän ei tunne jumalaa.

Jumala ei ole ulkonainen olento, vaan sisällinen voima. Jumala ei ole maailman ulkopuolella asuva henki, vaan koko maailman elävä, henkinen sisältö. Jumalaa ei voi nähdä. Mutta se joka näkee ihmisen, joka täyttää jumalan tahdon, hän näkee jumalan. Ja omassa sydämessään, omassa hengessään ihminen näkee jumalan.

b) Kärsimys.

Kärsimys ei ole jumalan luoma, sillä jumala ei ole mitään luonut. Jumala on ja kaikki on. Ihmisen ei pidä sanoman, kun hän kärsii — olkoonpa hänen kärsimyksensä näennäisesti ansaitsematonkin —: „se on jumalan tahto“. Sillä jumala ei tahdo kärsimystä. Jumala vain tahtoo, että kaikki yhtyisivät häneen rakkaudessa, tiedossa ja totuudessa. Jumala on henki eikä hän taida mitään kärsimykseen; ei hän taida muuttaa maailman ja elämän lakeja.

Mistä sitten on kärsimys? Älkäämme menkö liian kauas. Kärsimys on seurauksena siitä, että luonnonlakia ei noudateta. Kärsimys seuraa ihmisen tiedottomuudesta. Rakkauden henki asuu ihmisissä. Mutta sen sijaan, että ihmiset eläisivät rakkauden, omantunnon ja järjen käskyjen mukaan, he sortavat toisiaan, tekevät vääryyttä toisilleen ja antautuvat himojensa valtaan — ja kaikesta tästä seuraa kärsimys. Maailma, jonka pitäisi olla taivas, on muuttunut helvetiksi. „Lähestyköön sinun valtakuntasi“, rukoillaan, mutta — kaukana se vielä on. Minkätähden? Sentähden että se lähestyy yksistään ihmisten tekojen kautta, eikä suinkaan minkään jumalallisen ihmeteen.

Yksilön elämä on yhtä lainalainen kuin ihmiskunnan. Yksilö kuolee, mutta hänen tekojensa seuraukset jäävät eloon. Ja kun se kuolematon henki, joka hänet elähytti, uudelleen pukeutuu ihmisen muotoon, ottaa hän päällensä seuraukset vanhan teoista.

c) Henkimaailma.

Kaikki on katoovaista, mutta kaikki on samalla pysyväistä. Muoto katoaa, mutta elämä pysyy. Elämä

onkin muotojen vaihtelua. Ei ihmismuoto ole ainoa, jossa jumalallinen järki ja rakkaus ilmenee. Niinkuin on ihmisen alapuolella olentoja näkyväisessä ja näkymättömässä maailmassa, niin on hänen yläpuolellaan näkymättömässä maailmassa äärettömän paljon olentoja, kutsuttakoon niitä enkeleiksi, jumaliksi eli miksi tahansa, jotka ovat ihmistä henkisesti korkeammat, viisaammat ja jalommat. Henkimaailmaan kuuluu myöskin ihminen ruumiillisen kuolemansa jälkeen, ja tuhansiin nousevat kertomukset vainajista, jotka ovat eläville näyttäneet. Henkimaailman kanssa ihminen voi joutua yhteyteen ja suhteeseen jo maan päällä eläessään. Jokaiselle ihmiselle, joka pyrkii totuuteen, valkenee päivä, jolloin hän saa seurustella henkien ja enkelien kanssa — ei ulkonaisesti, vaan sisällisesti. Ja silloin ihmistä ei enää opeta inhimilliset neuvonantajat, vaan jumala (totuuden henki) ja hänen enkelinsä (taivaalliset voimat).

Näin opettavat uskonnot, että on kaksi maailmaa, ulkonainen, jossa vallitsee ankarat luonnonlait ja johon ihminen ulkonaisen olentonsa, ruumiin, sen halujen, viettien ja ymmärryksen kautta kuuluu; ja sisäinen eli hengen maailma, johon ei paha eikä kärsimys ylety, vaan jossa on ikuinen rauha, ilo ja työnriemu ja johon ihminen jumalallisen henkensä kautta kuuluu. Aineellisen maailman palkka on kuolema, henkisen elämä. Ihmisellä on vapaus valita.

Jos nyt joku väittää, että tämä on dualismia, kaksinaisuusoppia, niin mitä sanoista ja nimistä? Sitäpaitsi uskonnolliset ajattelijat lisäävät, että kaiken takana, sekä jumalan että maailman, on se suuri jumaluuden salaisuus, jonka verhoa ei kukaan nosta ja joka on kaiken, niin hyvän kuin pahan, niin hengen kuin aineen, niin jumalan kuin maailman, alku ja loppu; ja jota intialaiset kutsuvat *parabrahmaksiksi*. Täten pelastumme kaksinaisuuden pulmasta ja saamme maailmanselityksen, jota kutsutaan monismiksi eli ykseysopiksi.

Että uskontojen opetukset ovat tosia, sen todistaa meille sekä järkemme että kokemuksemme. Kenen järkeä vastaan ei sodi, että on olemassa kaikkiallinen, alati läsnä oleva henki, jumala, jonka valtakunta on toteutuva ihmisessä. Päinvastoin jokaisen ihmisen kokemus osottaa hänelle, että hänen sisässään on ääni, joka pahaa moittii ja hyvää puoltaa, että hänellä on järki ja ymmärrys, joka totuutta rakastaa ja valhetta vihaa. Ja jokainen ihminen, joka herää henkisesti, tietää, että jumala on olemassa, ja tuntee hänen henkensä omassa itsessään.

4. RAAMATUN OPPI.

Olemme yleisissä pääpiirteissä esittäneet, mitä uskonnot opettavat. Katsokaamme nyt, eikö sitä samaa oppia esitetä uudessa testamentissa, kristinuskon pyhässä evankeliumissa.

Kirkon opin mukaan Jeesuksen persona on se kallio, jolle kristitty rakentaa uskonsa. Jeesuksen ristinkuolema, hänen viaton uhriverensä on vapahtanut ihmiskunnan pahan vallasta, ja jokainen joka uskoo Jeesukseen, löytää armon vanhurskaan jumalan edessä „eikä kuole, vaan saa iankaikkisen elämän.“ Ruotsalainen teologi, professori V. Rudin, kirjotti äskettäin eräässä kirjassaan („Om kristendomens väsen“) nimenomaan, että kristinuskon ydin on jumalan rakkaus maailmaan ja ihmiskunnan yliluonnollinen pelastus Jeesuksen Kristuksen, jumalan pojan, kautta.

Tähän käsitykseen kristinuskosta olemme niin tottuneet — koska olemme sen jo lapsina omistaneet —, ettemme huomaa, kuinka löyhälle pohjalle se on perustettu.

Jos ihminen pelastaa toisen hukkumasta, ja asia tulee tunnetuksi, on tämä tunnetuksi tuleminen voinut tapahtua kolmella tavalla: joko siten, että pelastettu siitä kertoo taikka siten, että pelastaja sen tekee, taikka siten, että joku kolmas, joka oli pelastuksessa läsnä, puhuu näkemästään.

Nyt kirkko väittää, että Jeesuksen kuolema on pelastanut ihmiskunnan. Mistä kirkko sen tietää? Voimme syyllä kysyä. Kirkko ei ole sitä nähnyt, eikä semmoista yliluonnollista seikkaa kukaan ole saattanut

nähdä. Ihmiskunta ei liioin tiedä mitään omasta pelastuksestaan pahan vallasta, sillä paha siinä rehottaa niinkuin ennenkin. Ei jää muita todistuksia kuin Jeesuksen omat sanat, s. o. mitä raamattu hänestä kertoo. Raamattuun ja Jeesuksen sanoihin kirkko väittääkin perustuvansa. Tämä on merkille pantava kohta, sillä se on sama kuin jos kirkko sanoisi: tutkikaa raamattua, niin näette.

Ja meidän päivinämmä on raamattua tutkittu, innolla tutkittu. Ihmiset ovat siksi sivistyneitä ja kehittyneitä, etteivät enää tahdo uskoa umpimähkään. Jos johonkin on uskominen, tahdotaan ensin ymmärtää, miksikä on uskominen.

Raamattua on siis tutkittu — ja mihinkä johtopäätöksiin on tultu? Onko kirkon oppi Jeesuksen pelastavasta uhrikuolemasta tosi?

Ei ole. Tutkijat ovat päinvastoin huomanneet, että semmoinen käsitys on sula väärinkäsitys. Raamattu ei semmoista opeta, Jeesus ei semmoista opeta. Evankeliumeissa on kyllä vaikeatajuisia kohtia, jotka näyttävät tukevan kirkon käsitystä, ja Paavali tuntuu myös jotakin sellaista opettavan. Mutta Paavali yksin ei tällaisessa asiassa kelpaa todistajaksi — ja Jeesus itse ei aseta omaa henkilöään semmoiseen valoon. Kaukana siitä, että hän sanoisi: minä olen jumala, minä olen tullut teitä kuolemallani pelastamaan, kieltää hän päinvastoin opetuslapsia kutsumasta häntä jumalaksi. „Mitä sinä minua kutsut hyväksi? Ei ole hyvä kukaan muu kuin jumala.“ Ja itsestään hän sanoo aivan suoraan: „minä olen ihminen, joka olen tullut maailmaan sitä varten, että julistaisin totuuden.“

Siihen johtopäätökseen raamatun tutkijat ovat tulleet, ettei suinkaan Jeesuksen persona ole oleva kristinuskon keskus, vaan Jeesuksen oppi. Mitä Jeesus on opettanut, se on kristinuskoa.

Useimmat raamatun tutkijat ovat tietysti toimineet ja vaikuttaneet kirkon ulkopuolella. Mutta ilahduttava ajan merkki on, että kirkollisissa ja teologisissa piireissäkin aletaan saada silmät auki totuudelle ja ajan vaatimuksille. Auguste Sabatier ja Adolf Harnack ovat kaksi nimeä, jotka tässä suhteessa ansaitsevat kunnioitustamme. Etenkin Berliniläinen professori Adolf Harnack on tyyppinen uusimman protestanttisen teologian edustaja. Hän onkin saanut paljon vastarintaa osakseen vanhoillisten puolelta. Hänen kirjansa kristinuskon ytimeistä („Das Wesen des Christentums“) on sangen valaiseva ja opettavainen. Muun muassa hän sanoo:

Jeesus „ei vaatinut muuta uskoa eli turvautumista omaan personaansa kuin mitä hänen käskyihinsä sisältyy . . . Ventovierasta hänen näkökannalleen oli evankeliumista riippumatta antaa minkäänlaista „oppia“ omasta personastaan tai arvostaan.“ — „Lauseita: minä olen jumalan poika, Jeesus ei itse ole sijoittanut evankeliumiinsa, ja joka sen lauseen siihen pistää muiden opinkappalten veroiseksi, hän lisää evankeliumiin semmoista, joka siihen ei kuulu.“ — „Kuinka kauvas poistutaan Jeesuksen ajatuksista ja hänen neuvoistaan, kun asetetaan „kristologinen“ tunnustus evankeliumin etunenään ja opetetaan, että ensin täytyy ajatella oikein Kristuksesta ja sitten vasta sopii lähestyä evankeliumia! Tämä on todellisen suhteen nurinkääntämistä.“ — „Kristologian maaperällä ihmiset ovat takoneet uskonnollisia oppejaan kauhistuttaviksi aseiksi ja levittäneet pelkoa ja kammaa.“

Kristinuskon ydin on Harnackin mukaan vallan toinen. „Evankeliumi antaa meille elävän jumalan. Häntä tunnustaa — uskossa ja hänen tahtonsa täyttämässä — on tässäkin ainoa uskontunnustus . . . Ei mikään ole suurempi kuin se kokemus, että taivaan ja maan herra on meidän isämme, ja sen kokemuksen voi tehdä ja siitä voi todistaa köyhinkin sielu.“ — „Ainoastaan sitä uskontoa on tunnustaminen, jonka itse on kokenut.“ — „Ei poika, vaan isä yksin kuuluu Jeesuksen julistamaan evankeliumiin.“ — „Jeesus on tie isän luo ja hän on — isän asettamana — myöskin tuomari.“

Kun asetumme tälle uudenaikaiselle kannalle, että kristinuskon on se mitä Jeesus opetti, koskee seuraava tärkeä kysymys Jeesuksen oppia.

Mitä Jeesus opetti?

Hän ei opettanut itsestään sitä, mitä kirkko hänestä opettaa. Ja mitä hyötyä meillä olisi siitä, että hän kertoisi kaikenmoisia itsestään? Jotakin suurempaa toivomme häneltä, jos hän kerran on opettaja ja totuuden tietäjä. Tahdomme, että hän ilmottaa meille, mitä hän tietää inhimillisestä elämästä, ja että hän selittää meille, mikä totuus on.

Ja sen hän on tehnytkin. Hän on avannut silmämme näkemään, mitä elämä on. Jos osaamme katsella elämää samalla silmällä kuin hän, ei sielumme enää hapuile epäilyksien ja tiedottomuuden hämäryydessä, vaan täyttyy ymmärryksen valolla.

Jeesuksen opin mukaan — ja tämän jokainen kristitty myöntää oikeaksi ja kristilliseksi — asetetaan vastatusten ikuinen elämä eli autuus ja ikuinen kärsimys eli kuolema. Jokaisella ihmisellä, joka syntyy maailmaan, on tilaisuus valita, tahtooko hän kadota vai tahtooko elää. Kadotukseen vievä tie on lavea ja helppo kulkea, mutta jumalan eli taivaitten valtakuntaan pääsee ainoastaan se ihminen, joka on uudesta syntynyt.

Kirkko selittää, että ikuinen elämä on jumalan valtakunnassa eli taivaassa, johon uskovainen pääsee kuoleman jälkeen, ja että ikuinen kadotus eli helvetti niinkään on paikallinen tila, joka odottaa sitä vainajaa, joka ei ole uskossa kuollut.

Puhumattakaan siitä, että „ikuinen“ elämä ei saata alkaa määrättynä hetkenä, vaan on täytynyt aina olla, ei tämä kirkon selitys ole yhtäpitävä Jeesuksen opetuksenkaan kanssa. Jeesus sanoo nimenomaan, ettei jumalan valtakunta ole siellä eikä täällä, vaan omassa itsessämme, ja mielessä on pidettävä, että hän muuten — evankelistan sanojen mukaan — tavallisesti puhui vertauksissa. Näillä nimillään, ikuisella elämällä eli taivaan valtakunnalla ja ikuisella kuolemalla eli helvetillä, Jeesus tarkoittaa inhimillisiä sieluntiloja. Uusimmat tutkijat ovatkin yhtä mieltä siitä, että Jeesus ei ole puhunut kuolemantakaisista asioista, vaan sielullisista havainnoista.

Taivaan eli taivaitten valtakunta on semmoinen rauhan ja ilon mielentila, joka on uudesta syntyneelle ihmiselle ominainen, helvetti taas kuvaa sitä rauhattomuutta taikka kuollutta välinpitämättömyyttä, jossa useimmat heräämättömät ihmiset kuluttavat elämänsä.

Miksikä hän kutsuu näitä tiloja ikuisiksi? Sentähden että hyvä ja tosi on ikuinen; se ihminen, joka elää totuudessa ja jonka tajunta yhtyy hyvään, s. o. jumalaan, se ihminen „ei kuole.“ Mutta se ihminen, joka ei välitä totuudesta, joka ei kuuntele omantunnon ääntä, hän on jo kuollut henkisesti katsottuna.

Taivaan valtakunnassa asuu isä; taivaan valtakunta on meissä itsessämme, siis isä on meissä itsessämme. Nimi „isä“ ilmaisee sen, minkä me jumalasta tiedämme. Kuka jumala on, mimmainen jumala on, onko hän „personallinen“ vai „personaton“, sitä Jeesus ei meille selitä. Hän sanoo vain: jumala on isä — ja isä asuu meidän hengessämme. Isää on palveltava hengessä ja totuudessa. Hengessä olemme yhtä isän kanssa, hengessään ihminen on — jumala.

Kun ihminen herää henkisesti, syntyy hän uudestaan. Ennen hän ei tuntenut jumalaa, tahi ehkä hän palveli ulkonaista jumalaa. Mutta kun hän „syntyy uudestaan“, niin hän herää isän tuntemiseen, hän ymmärtää olevansa isän eli jumalan poika. Juuri tällä lailla Jeesuskin oli jumalan poika.

Millä lailla sitten isän eli jumalan palveleminen tapahtuu? Aivan niinkuin Harnack sanoo: uskomalla tuohon isään, jonka ääni kuuluu meidän valistuneessa omassatunnossamme ja täyttämällä hänen tahtoansa elämässämme.

Sanoin „valistuneessa omassatunnossamme“, sillä ymmärrettävä on, ettei Jeesuksen isä puhu jokaisen

heräämättömän ihmisen omassatunnossa. Voihan ihmisen „omatunto“ käskää häntä kostamaan, mutta sitä ei käske jumalan ääni omassatunnossa. Jumala, joka on yhteinen isämme, joka meissä kaikissa on yhteinen, joka siis, aivan niinkuin eräs apostoli sanoo, „on rakkaus“, jumala ei käske kostamaan. Päinvastoin . . .

Mutta kuinka sitten tiedämme, milloin jumala puhuu omassatunnossamme, milloin ei? Uudesta syntynyt ihminen sen itsestään tietää ja muut voivat ymmärtää, ettei jumalan ääni koskaan käske sellaista, joka on veljesrakkautta vastaan. Ihmisen sisässä puhuu monta ääntä: himojen ja halujen ja itsekkään ymmärryksen; mutta isän ääni hengessä eroaa muusta siinä, että se on hiljainen, kieltää väkivallasta, käskää hyvään.

Jeesus, joka eli mitä likimmässä yhteydessä isän kanssa, onkin antanut käskyissään ja neuvoissaan mitä selvimmän kuvan siitä, mitä rakkauden henki ihmiseltä pyytää. Hänen käskyistään ovat erittäin valaisevia ja merkille pantavia ne viisi, jotka hän antoi vuorisarnassaan ja jotka luetellaan Mateuksen evankeliumin 5:ssä luvussa. Ne kuvaavat hengen elämää, ne kertovat meille, mitä isä taivaissa meiltä pyytää, toisin sanoen: mitä me itse omassa sisässämme ymmärrämme ehdottoman oikeaksi.

Saattaako ihminen täydellisesti noudattaa isän ääntä? Ei. Evankeliumista luemme, että Jeesus sai taistella itsensä kanssa, ja hän oli kuitenkin täydellisimpiä ihmisiä, mitä maan päällä on ollut. Jumalan tahto on useinkin ristiriidassa oman itsekkään tahtomme kanssa, ja paljon saamme kärsiä ja nöyryä, kun koetamme kulkea sitä kapeata polkua, joka vie taivaan valtakuntaan, mutta kuta useammin annamme jumalan itsessämme päästä voitolle, sitä helpommaksi tulee vaellus, sitä vähemmäksi taistelu, sitä suuremmaksi ilo ja rauha. „Minun taakkani on kevyt ja minun ikeeni on suloinen.“ Toiselta puolen ymmärrämme, ettemme täydellisyyttä saavuta nykyisessä elämässämme, sillä kuta enemmän me isää palvelemme, sitä enemmän henkeä meille annetaan ja sitä enemmän meiltä pyydetään. Täydellisyys on ihanne, joka suurenee samassa määrin kuin sitä lähestymme.

Jeesuksen oppi on oppi ihmisen henkisestä elämästä, ja se on yhtä yksinkertainen kuin kaunis. Ja ennen kaikkea: se on tosi.

Kokemuksemme todistaa sen meille todeksi. On olemassa kaksi näkökantaa, miltä elämää voi katsella. Toinen näkökanta on ymmärryksen hyväksymä, maailmallinen, toinen on hengen herättämä, uskonnollinen. „Maailman opin“ mukaan elämä on vähitellen tapahtuva kehitys ja ihmisen siveellinen pyrkimys on vapaaehtoinen asia, joka on hyödyksi yhteishyvän kannalta, mutta mitään merkitystä itsessään sillä ei ole. Uskonnollisen kokemuksen mukaan taas ihmisen elämä on orjallista alistumista ulkonaisen syysuhteen lain alle, ellei ihminen vapaudu (pelastu) henkisen uudestasytymisen kautta, joka muodostaa hänen elämänsä jumalanpalvelukseksi tämän sanan ainoassa, oikeassa merkityksessä.

Noudattaa maailman oppia johdonmukaisesti on pitää kaikkea uskontoa taikauskona, kiihkoilemisena tai sairaloisuutena. Toiselta puolen uskonnollinen kokemus johdonmukaisesti kieltää varsinaisen arvon kaikelta muulta kuin siltä siveellis-henkiseltä täydellisyys-ihanteelta, jonka herännyt ihminen näkee hengessään. Ja koska tämä ihanne on sama kuin veljeysaatteen ehdoton toteuttaminen, vastustaa se kaikkia niitä maallisia oloja, jotka estävät veljeysaatteen toteuttamista.

Jeesuksen kanta oli uskonnollinen. Hän asettui jyrkästi maailman oppia vastaan. „Te ette voi palvella kahta herraa: joko palvelette jumalaa taikka palvelette mammonaa.“ Ja sentähden hän sanoi: älkää pyrkikö rikkauteen, valtaan. „Se joka tahtoo teistä olla ensimmäinen, hän olkoon kaikkein palvelija.“

Juuri tällainen käsky kuin: älkää palvelko kahta herraa, vaan jumalaa yksin, se kaikuu monen nykyajan ihmisen mielestä ikävältä. Ja kuitenkin se on ainoa keino, millä tosi veljeys voi päästä valtaan ihmisten kesken. Raamatun tutkijat mielellään välttävätkin tätä kohtaa: he eivät sitä ymmärrä. Yllämainittu Harnack esim., joka muuten on niin syvästi tunkenut Jeesuksen opin henkeen, ei tässä kohden ole aivan

varma. Hän sanoo: ei uskonto laisinkaan tahdo sekaantua maallisiin asioihin. Mutta siinä hän erehtyy. Uskonto ei ole muuta kuin vastaus kysymyksellemme: kuinka meidän tulee elää? ja se vastaus koskettelee kaikkia yksityisen ja yhteisen elämämme muotoja. Eihän se muuten minkään arvoinen olisikaan.

Mutta jokainen ihminen puhuu sydämensä kyllyydestä. Se ihminen, joka tahtoo kulkea Jeesuksen jälissä kaikessa, hän kaikessa Jeesusta ymmärtääkin; se joka puoleksi Jeesusta seuraa, hän puoleksi Jeesusta ymmärtää, ja joka ei ollenkaan Jeesusta seuraa, hän ei ymmärrä Jeesusta ollenkaan, vaan tekee hänestä — „lihassa ilmestyneen jumalan.“

Mutta kaikki, joiden silmä vähänkin on auennut, he tietävät, että kristinusko ei ole usko Jeesuksen personaan, vaan usko hänen oppiinsa, ja vaikka heille todistettaisiin, ettei Jeesusta koskaan olisi ollutkaan, he vastaisivat huolehti: „ottakaa meiltä Kristus, jos haluatte; me olemme ymmärtäneet hänen oppinsa, ja me tunnemme hengessämme isän, jota ei kukaan meiltä saata riistää.

„Hän on uskomme kallio.“
